

UDK: 303.721:347.951(410.1):347.441.62

Dr Zoran D. Radović¹

INOSTRANA SUDSKA PRAKSA

NAČELO DOBRE VERE I ENGLESKA SUDSKA PRAKSA

Još sredinom osamnaestog veka u engleskom pravu osiguranja usvojeno je načelo postupanja ugovornih strana u krajnjem poverenju. Sudska praksa engleskih sudova tom načelu pridaje poseban značaj prilikom presuđivanja spornih situacija, a slučaj *Bank Leumi le Istrael BM v. British National Insurance Co. Ltd. and others*, koji ćemo prikazati na to nedvosmisleno ukazuje.

Činjenice:

Banka je prihvatila da pozajmi 5,5 miliona američkih dolara proizvođaču igranog filma „Sagittarius“ da pokrije troškove njegovog snimanja. Za vraćanje duga banka se obezbedila putem dokumentarnog akreditiva, kao i putem osiguranja.

Kada S. nije vratio dug u predviđenom roku, Banka se obratila osiguravaču podnošenjem zahteva za naknadu štete.

Osiguravač je odbio zahtev pozivajući se na to da je osiguranik propustio da osiguravača obavesti o materijalnim činjenicama (*non-disclosure*) i da je davao netačna obaveštenja (*misrepresentation*). Osiguranik nije poštovao svoju ugovornu obavezu. Svoj stav osiguravač je obrazložio. Film neće biti proizveden kako je ugovoreno, i osiguranik (S.) izgubio je određena prava iz ugovora zaključenog sa „Muellom“, firmom predviđenom da eksploatiše film.

Osiguravač je istakao da mu je, pre nego što će ugovor o osiguranju biti zaključen, predočeno da će film proizvesti S, koji će na filmu zadržati vlasnička prava.

¹ Autor prikaza je doktor pravnih nauka, naučni saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu, u penziji

I-mejl: zoran-radovic@hotmail.com

Rad je primljen: 30. 11. 2016.

Rad je prihvaćen: 05. 12. 2016.

Osiguravač je dalje tvrdio da banka nema interes osiguranja, zbog čega nije stekla svojstvo osiguranika.

Sudija je u presudi utvrdio sledeće:

- a) Pitanje propuštanja osiguranika da osiguravača obavesti o materijalnim činjenicama

U ugovoru koji je S. zaključio sa M. ne postoji nijedna odredba koja ukazuje da će S. biti jedini vlasnik filma.

Budući da ne postoje dokazi koji ukazuju da je S. prestao da bude vlasnik filma, tuženikov stav nije prihvaćen.

- b) Pitanje netačnog obaveštavanja osiguravača

U ugovoru zaključenom između S. i M. ne postoji nijedna odredba koja bi ukazivala da će S. biti jedini proizvođač filma, pa tuženikov stav nije prihvaćen.

- c) Interes osiguranja

Vraćanje duga banka je obezbedila putem dokumentarnog akreditiva. Ugovor o osiguranju pokriva slučaj ako se dug ne vrati u predviđenom roku. S obzirom na to da dug nije vraćen kako je predviđeno, osiguravač je obavezan da osiguraniku naknadi štetu koju je pretrpeo. Banka nesumnjivo ima interes osiguranja.

Analiza presude

Re a)

Od ugovarača osiguranja zahteva se da „pošteno misli“ i da istupa u „dobra veri“. U pitanju je viši stepen savesnosti nego što je to slučaj sa drugim ugovorima. Naglašenost krajnjeg poverenja u ugovoru o osiguranju bitna je u engleskom pravu osiguranja. Naime, to je postalo načelo u engleskom pravu osiguranja sredinom osamnaestog veka. U sudskoj presudi *Carter v. Boehm* (1766) utvrđeno je da načelo dobre vere moraju da poštuju ugovorač osiguranja, osiguranik i osiguravač.

Propuštanje ugovarača osiguranja da osiguravača obavesti o materijalnim činjenicama može za posledicu imati gubitak prava na naknadu štete (presuda *Pan Atlantic Ins. Co. Ltd. v. Pipe Line Top Co. Ltd.* /1995/). Osiguravač može da raskine ugovor o osiguranju ako dokaže da ga ne bi zaključio da su mu bile poznate materijalne činjenice.

Nepoštovanje navedenog načela može biti dvojako: davanje netačnih podataka ili neprijavlivanje materijalnih podataka. Dužnost ugovarača osiguranja da da tačna i potpuna obaveštenja pitanje je pravičnosti (*fairness*). Nije moguće tražiti od osiguravača da izvrši procenu rizika bez informacija koje može dobiti samo od ugovarača osiguranja. U suprotnom, ugovorači ne bi bili u jednakom položaju.

Re b)

Dužnost osiguranika da osiguravača obaveštava o materijalnim činjenicama, u zavisnosti od okolnosti, traje i posle zaključenja ugovora o osiguranju.

Dužnost poštovanja načela maksimalne dobre vere potvrđeno je zakonom (Zakon o pomorskom osiguranju od 1906, koji se primenjuje na celokupno imovinsko osiguranje). U sporu *Black King Shipping Corp. v. Massie /The „Lisbon Pride“, 2002/* osiguranik je propustio da obavesti osiguravača da će brod uploviti u Persijski zaliv, u kome se vode borbe. Brod je potopljen iračkom raketom. Osiguranik je slagao osiguravača o poziciji kako bi izbegao plaćanje premijske stope za ratne rizike i izgubio je spor.

Re c)

Interes osiguranja bitan je elemenat ugovora o osiguranju i predstavlja preduslov za njegovu valjanost. Razlikuje se od ugovora o kocki ili ugovora na sreću. Prema engleskom pravu, osiguranik treba da ima interes na osiguranom predmetu u momentu nastanka štetnog događaja. Preduzetnik koji posluje u prevozu stvari ili ih čuva u skladištu ima interes da se od svoje odgovornosti osigura za slučaj da može postati odgovoran prema licu koje mu je poverilo stvari (*Presuda Pillgrim v. Cliff Richards Boats Ltd. /1977/*). Lice A pozajmilo je novac malom brodovlasniku licu B. Lice A nije svoje potraživanje obezbedilo hipotekom na brodu lica B. Brod je potonuo u nevremenu. Lice A nema interes osiguranja (*presuda Wilson v. Jones /1867/*).

Literatura

- Presuda *Bank Leumi v. British Nat. Insce., Lloyd's Law Reports* (1988) Vol. 1,
- Michael Kent QC, *Material non-disclosure, proportionality, good will and reasonableness*, London, 1998.
- Zakon o pomorskom osiguranju od 1906.
- Citirane presude.